

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Ayşe Nur Akyüz¹, Ayda Büyükşahin-Sunal²

Akyüz, A. N. ve Büyükşahin-Sunal, A. (2024). Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Nesne*, 12(33), 390-404. DOI: 10.7816/nesne-12-33-06

Anahtar kelimeler

İlişkisel belirsizlik,
evlilik doyumu,
belirsizliğe
tahammülsüzlük

Keywords

Relational uncertainty,
marital satisfaction,
intolerance of
uncertainty

Öz

Bu çalışmada evli çiftlerin evlilik ilişkilerinde deneyimledikleri belirsizlikleri ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin (EİBÖ) (Knobloch, 2008) psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya yaşları 22-68 arasında ($Ort. = 36.70$, $SS = 6.39$) değişen ve en az 1 yıldır evli olan 353 birey katılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .91 ile .95 arasında değişmektedir. Ek olarak, ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliğini sınamak amacıyla Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Carleton ve ark., 2007) ve Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1996) kullanılmış ve incelenen ilişkilerin anlamlı ve beklendik yönde olduğu görülmüştür. Uyarlama çalışmasında ölçeğin faktör yapısının özgün formdan bazı açılardan farklılaştığı gözlenmiştir. Bu bulgunun da kültürel bağlam ve toplulukçuluk eğilimleriyle ilişkili olabileceği tartışılmıştır. Mevcut çalışmanın test-tekrar test güvenilirliği incelenirken örneklem büyüklüğünün oldukça düşük olması ve cinsiyet dağılımının dengeli olmaması gibi bazı sınırlılıkları da vardır. Sonuç olarak bulgular, Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği Türkçe formunun ülkemizde evliliklerle ilgili yürütülen çalışmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Adaptation of the Relational Uncertainty in Marriage Scale into Turkish Abstract

The purpose of this study was to examine the psychometric properties of the Marital Relational Uncertainty Scale (MRIS) (Knobloch, 2008), which was developed to measure the uncertainty couples experience in their marital relationships. The study included 353 individuals aged 22-68 years ($M = 36.70$, $SD = 6.39$) who had been married for at least 1 year. Cronbach's alpha internal consistency coefficients for the subscales of the scale ranged from .91 to .95. In addition, the Intolerance of Uncertainty Scale (Carleton et al., 2007) and the Marital Life Scale (Tezer, 1996) were used to test the convergent and divergent validity of the scale, and the relationships were found to be significant and in the expected direction. In the adaptation study, it was found that the factor structure of the scale differed in some aspects from the original form. It was discussed that this finding may be related to cultural context and collectivist tendencies. The current study also has some limitations such as the small sample size and unbalanced gender distribution when examining the test-retest reliability. In conclusion, the results showed that the Turkish version of the Marital Relational Uncertainty Scale is a valid and reliable measurement tool that can be used in studies on marriages in Turkey.

Yazar Notu: Bu çalışma, birinci yazarın Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı'nda 2023 yılında tamamladığı "Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda İlişkisel Belirsizlik, Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar, Partner Duyarlılığı Ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler: İlişkisel Türbülans Modeli Bakış Açısıyla Bir İnceleme" adlı Doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 5 Ocak 2024

Düzeltilme tarihi: 3 Eylül 2024

Kabul tarihi: 21 Eylül 2024

DOI: 10.7816/nesne-12-33-06

¹ Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, aakyuz@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9535-102X

² Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, bsahin@humanity.ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7535-1521

Son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, evlilik ya da evlilik doyumunun önemli yordayıcılarından ya da öncüllerinden birinin de ilişkilerde deneyimlenen belirsizlikler olduğu dikkat çekmektedir (örn., Knobloch ve ark., 2001; Knobloch ve Theiss, 2011a; Theiss ve Nagy, 2013; Knobloch, 2008; Worley ve Shelton, 2020). İlk defa Knobloch ve Solomon (1999) tarafından önerilen ilişkisel belirsizlik (relational uncertainty) kavramı, bireylerin ilişkilere katılımlarına yönelik algıladıkları emin olma derecesini içermektedir. Daha ayrıntılı ifade etmek gerekirse, ilişkisel belirsizlik ilişkilerde farklı biçimlerde karşımıza çıkan bir kavramdır. Şöyle ki, yeni tanışılan bireylerle ilk etkileşim sırasında o bireyin geçmişi, ilgi alanları, tutum ve davranışları hakkında bilişsel ve davranışsal belirsizlikler deneyimlenebilir. İlişkiler daha yakın bir etkileşime dönüştükçe ilişkinin durumu, ilişkinin geleceği, ilişki için uygun davranışlar, kişinin ilişkiye katılım derecesi ve partnerin ilişkiye katılım derecesi hakkındaki belirsizlikler artma eğilimindedir (Theiss, 2018). İlişkilerde meydana gelen önemli olaylar da ilişkisel belirsizliklerin ortaya çıkmasına yol açabilir (Solomon ve ark., 2010). Partnerlerden birinin cinsellikle ilgili sorunlar yaşaması, kısırlık, askerlikten sonra partnerlerin bir araya gelmesi, meme kanseri ve Alzheimer gibi ciddi hastalıklarla mücadele etme gibi durumlar buna örnek gösterilebilir. Bununla uyumlu olarak, pek çok çalışma ilişkisel belirsizliğin evlilik ilişkisinde de olumsuz çıktılara (düşük evlilik doyumu gibi) yol açtığını göstermektedir (örn., Imai ve ark., 2021; Knobloch, 2008; Knobloch ve Knobloch-fedders, 2010; Knobloch ve Theiss, 2011; Worley ve Shelton, 2020; Young ve ark., 2013). Evlilikte yaşanan ilişkisel belirsizliğin evlilik doyumu üzerindeki etkilerini inceleyen yurt dışında yapılmış birçok çalışmaya (örn., Knobloch ve Theiss, 2011; Miczo ve Averbek, 2020; Young ve ark., 2013) rastlansa da ülkemizde, ulaşılabilir kaynaklar çerçevesinde, bu konuda yapılmış herhangi bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bunun temel nedeninin ise, ülkemizde evliliklerde yaşanan belirsizlikleri ölçmeyi hedefleyen geçerliği kanıtlanmış herhangi bir ölçüm aracının mevcut olmayışının olabileceği düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı yurt dışında geliştirilmiş olan Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin (Knobloch, 2008) psikometrik özelliklerini incelemek ve Türk kültürüne uyarlamak olarak belirlenmiştir. Çalışmada, ilk olarak ilişkisel belirsizliğe ve doğurduğu sonuçlara ilişkin ilgili yazındaki çalışmalardan kısaca bahsedilecek ve daha sonra EİBÖ'nün geçerlik ve güvenirlik analiz bulguları aktarılacaktır.

İlişkisel belirsizlik, ilişkilerin kurulmasından gelişimine, gelişiminden sürdürülmesine kadar ilişkilerin her aşamasında etkili olabilmektedir. Bir başka deyişle, ilişkisel belirsizlik, ilişkilerin her aşamasında sıklıkla karşımıza çıkabilecek bir duygudur. Daha öncede değinildiği gibi, yeni etkileşime giren çiftler, birbirlerinin geçmişleri ve ilgi alanlarına yönelik bilişsel ve davranışsal belirsizlikler deneyimleyebilirler. Bu durum ilişkilerin kurulması aşamasında deneyimlenen belirsizliklere örnek gösterilebilir (Solomon ve Knobloch, 2001). İlişkisel belirsizliğin, benliğe yönelik belirsizlik, partnere yönelik belirsizlik ve ilişkiye yönelik belirsizlik olmak üzere üç farklı boyutu olduğu görülmektedir (Knobloch ve Solomon, 1999). Buna göre, benliğe yönelik belirsizlik, bireylerin ilişkileriyle ilgili kendi tutumunu ya da davranışını tahmin edemediği ya da açıklayamadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, bireyler bir etkileşim içerisindeyken kendi davranışlarını ve duygularını açıklamaya ya da tahmin etmeye çalışırlar. Bu belirsizlik türünde bireyler kendi tutumlarına ilişkin belirsizlikler deneyimlerler. İlişkisel belirsizliğin bir diğer boyutu da etkileşim içerisinde olunan partnerle ilgilidir. Partnere yönelik belirsizlikte, birey partnerinin tutum ve davranışları konusunda belirsizlikler deneyimler. Bir başka deyişle, partner belirsizliği bireyin partnerine yönelik bilgisinde eksiklik hissetmesinden kaynaklanır. İlişkisel belirsizliğin üçüncü boyutu olan ilişkiye yönelik belirsizlikse, bireylerin, benliklerinden ya da partnerlerinden daha çok, ilişkileriyle ilgili şüphelerinden kaynaklanan belirsizliği içermektedir. Bu tür belirsizlikler daha çok partnerlerin zamanlarının çoğunu birbirlerinden ayrı geçirdiklerinde ortaya çıkarken benlik ve partner kaynaklı

belirsizlikten daha farklıdır. Şöyle ki, ilişki kaynaklı belirsizlik daha bütüncül, partnerlerin karşılıklı etkileşimine dayanan ve iki yönlü bir belirsizliği içermektedir. Ayrıca benlik ve partner kaynaklı belirsizliklere göre daha soyuttur ve bu nedenle de ilişkiye yönelik belirsizliği azaltmak daha güçtür (Knobloch ve Solomon, 1999). Bu anlatılanlar bağlamında ilişki belirsizlik, çiftlerin birbirlerinin davranışlarını anlamlandırmasını ve tahmin etmesini zorlaştırdığı ve ilişki koşullarına nasıl tepki vereceklerini bilememelerine yol açtığı için genellikle hoş olmayan ve istenmeyen bir bilişsel durum olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, belirsizliği açıklamaya çalışan kuramsal bakış açıların çoğu, belirsizliğin nasıl yönetilebileceği ya da azaltılabileceğine odaklanmaktadır (örn., belirsizliği azaltma kuramı, Berger ve Calabrese, 1975). Bununla birlikte, bu kuramların ayrıntılı olarak ele alınması bu çalışmanın amaçları dışındadır. Kısaca ele alacak olursak, belirsizliği azaltma kuramına göre, bireyler bilgi edinme yoluyla belirsizliği azaltmaya çalışırlar. Partnerler paylaşımda bulundukça ve birbirlerini tanıdıkça deneyimledikleri belirsizlikler azalma eğilimindedir. Bazı kuramlarsa (örn., belirsizliği yönetme kuramı) belirsizliğin her zaman istenmeyen bir durum olmadığını savunmaktadırlar. Bu kuramlara göre, beklenen sonuç olumsuz olduğunda ya da bireyler belirsizliği azaltmak için gerekli bilgiye sahip olmadığında, bireyler bir dereceye kadar belirsizliği sürdürmeyi tercih ederler. Diğer yandan bazı kuramlarsa (örn., ilişki diyalektiği kuramı, Baxter ve Montgomery, 1996; ilişki türbülans kuramı, Solomon ve ark., 2016) yakın ilişkilerde bireylerin belirsizliği hem azaltma hem de sürdürme isteğine sahip olduklarını önermektedirler. Böylece ilişkilerde hem heyecan ve bilinmezlikler hem de öngörülebilirlik deneyimlenmiş olur (Baxter ve Montgomery, 1996). Yazarlar ayrıca, belirsizliğin yakın ilişkilerin doğal bir parçası olduğunu ve ilişki belirsizliklerinin olumsuz olduğu kadar olumlu sonuçlara da yol açabileceğini belirtmişlerdir.

İlişki belirsizlik çalışan bazı yazarlar (örn., Afifi ve Metts, 1998; Knobloch, 2008; Turner, 1990) evliliklerde deneyimlenen belirsizlikle çıkma ilişkilerinde deneyimlenen belirsizliğin farklı temelleri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, romantik ilişkilerde belirsizliğin temelleri benlik, partner ve ilişki alanları üzerinden açıklanabilirken, evliliklerdeki belirsizlikleri sadece bu üç alan aracılığı ile açıklamak yeterli olmayacaktır; çünkü evli çiftlerde yaşanan belirsizlikler karşılıklı etkileşimlere ve ilişki dışındaki etmenlere daha çok duyarlıdır. Örneğin evliler evlilikleri boyunca çocuklar, iletişim, kariyer, ekonomi, sağlık, bağlılık, geleneksel aile, cinsellik, emeklilik, dini inançlar, boş vakit ve ev işleri gibi çeşitli konularda belirsizlikler yaşayabilmekte ve hatta bu liste uzayıp gidebilmektedir (Knobloch, 2008). Tüm bunlara ek olarak, Knobloch'a göre, romantik ilişkilerde yaşanan belirsizliği ölçmek amacıyla yöneltilen sorular daha çok bireysel odaklı iken, evli çiftlere yöneltilen sorular daha çok partnerlerin her ikisini de ilgilendiren konulardan oluşmaktadır. Yapılan çalışmalarda, romantik ilişkilerde yaşanan ilişki belirsizliğin, partnere karşı olumsuz duygular besleme (Knobloch ve Theiss, 2010), partnerin tutum ve davranışlarına olumsuz yüklemeler yapma (Theiss ve ark., 2009) ve partneri aşırı derecede kıskanma (Theiss ve Solomon, 2006a) gibi olumsuz durumlara yol açtığı görülmektedir. Öte yandan, ilişki belirsizliğin, olumsuz durumların daha şiddetli ve ilişki olarak tehdit edici olarak algılanması (Solomon ve Knobloch, 2004), incitici mesajların daha kasıtlı ve ilişkiye zarar verici olarak algılanması (Theiss ve ark., 2009), partner tarafından aldatılma şüphesinin artması ve cinsel doyumun azalmasıyla (Theiss ve Nagy, 2010) ilişkili olduğu da görülmektedir. İlişki belirsizliğin ayrıca, romantik partnerden özel bilgileri saklama, partnerle belirli konular hakkında konuşmaktan kaçınma (Knobloch ve Carpenter-Theune, 2004) ve partnerle olan iletişimde daha dolaylı yolları tercih etme gibi iletişim sorunlarıyla da ilişkili olduğu saptanmıştır.

Ülkemizde de evliliklerde deneyimlenen belirsizliklerin evliliklere önemli sonuçları ya da çıktıları olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada evli çiftlerin eşleriyle olan ilişkilerine yönelik yaşadıkları belirsizliklerin incelenmesi için Evlilikte İlişki Belirsizlik Ölçeği'nin (Knobloch, 2008) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla, ölçeğin faktör yapısı ve alt boyutların iç tutarlılıkları Türk

örnekleminde incelenecektir. Araştırmanın sonucunda ölçeğin özgün formunda olduğu gibi, evli çiftlerin evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikleri, yüksek iç tutarlık katsayısına sahip üç faktörlü yapıya (benliğe, eşe ve ilişkiye yönelik belirsizlikler) uygun olarak ölçmesi beklenmektedir. Araştırmanın diğer amacı ise ölçeğin Türk örnekleminde yakınsak ve ıraksak geçerliğini incelemektir. Bu doğrultuda, evlilikte yaşanan ilişkisel belirsizlikle kuramsal olarak ilişkili olan bazı değişkenlerle (evlilik doyumu ve belirsizliğe tahammülsüzlük) ölçeğin temel faktörleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Hatırlanacağı gibi, evlilik doyumunun ilişkisel belirsizlikle oldukça yüksek düzeyde ve negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren birçok çalışmaya rastlanmaktadır (örn., Imai ve ark., 2021; Knobloch, 2008; Knobloch ve Knobloch-fedders, 2010; Knobloch ve Theiss, 2011; Worley ve Shelton, 2020; Young ve ark., 2013). Sunnafrank'a (1986, 1988) göre insanların partnerlerine karşı olumlu duyguları, onlarla olan etkileşimlerinden sağlayacakları yarardan ne derece emin olduklarıyla ilgilidir. Hatta bazı araştırmacılara göre, romantik partnerlerin ilişkiyi devam ettirip ettirmemelerinde ilişkinin mevcut durumdan çok, gelecekte öngörülen durumu daha etkili ya da belirleyici olabilmektedir. (Imai ve ark., 2021). Bu doğrultuda, bireyler romantik ilişkilerinin kendilerine gelecekte istikrarlı bir şekilde yarar sağlayacağından emin değillerse (yani ilişkisel olarak belirsizlerse), ilişkisel doyum düzeylerinin düşebileceği düşünülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak, bu çalışmada da ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasında negatif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki olması beklenmektedir. Öte yandan, Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin ıraksak geçerliğini incelemek için Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği kullanılmıştır. Budner (1969), belirsizliğe tahammülsüzlüğü, belirsiz durumları tehlike kaynağı olarak algılama yanlılığı olarak tanımlarken, Buhr ve Dugas (2002), Budner'in tanımını genişleterek belirsiz olay ve durumlara karşı duygusal, bilişsel ve davranışsal olumsuz tepki verme yatkınlığı olduğunu belirtmiştir. Yapılan araştırmalar, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi yüksek olan yetişkinlerin belirsiz bilgiyi olumsuz ve tehdit edici olarak yorumlamaya eğilimli olduğunu göstermektedir (Dugas ve ark., 2005). Bu bulgulara dayanarak, bu çalışmada öncelikle EİBÖ'nün üç faktörlü yapısını doğrulamak, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik özelliklerini Türkçe örneklem üzerinde test etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada ayrıca, EİBÖ'nün evlilik doyumu ile negatif, belirsizliğe tahammülsüzlük ile pozitif korelasyon göstereceği öngörülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışmasının katılımcıları, en az 1 yıldır evli olan 353 bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların evlilik süreleri ise 1 ile 45 yıl arasında değişmekle birlikte evlilik süreleri ortalaması 10.82 yıldır ($SS = 6.66$). Araştırmaya katılan katılımcıların yaşları 22 ile 68 arasında değişmekle birlikte yaş ortalaması 36.70 ($SS = 6.39$)'dir. Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo1
Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Cinsiyet	<i>N</i>	(%)
Kadın	244	69.12
Erkek	109	30.88
Eğitim Düzeyi	<i>N</i>	(%)
İlkokul	9	2.5
Ortaokul	23	6.5
Lise	81	22.9
Lisans	132	37.4
Lisansüstü	108	30.6
Gelir Düzeyi	<i>N</i>	(%)
Alt	57	16.1
Orta	292	82.7
Üst	4	1.1
Çocuk Sayısı	<i>N</i>	(%)
Çocuğu yok	49	13.9
1 çocuk	98	27.8
2 çocuk	150	42.5
3 veya daha fazla	56	15.9
Yaş	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
	36.70	6.39
Evlilik Yılı	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
	10.82	6.66

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, evlilik süreleri, sahip oldukları çocuk sayısı gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla her bir katılımcıya demografik bilgi formu uygulanmıştır.

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (EİBÖ): Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, evli olan bireylerin, kendilerine, partnerlerine (eşlerine) ve evlilik ilişkilerine yönelik deneyimledikleri belirsizlik düzeyini belirlemek amacıyla Knobloch (2008) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacı tarafından ölçeğin benliğe yönelik belirsizlik (4 madde; örn., “Evliliğiniz hakkında hissettiklerinizden ne kadar eminsiniz?”), partner yönelik belirsizlik (4 madde; örn., “Eşiniz için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?”), ilişkiye yönelik belirsizlik (4 madde; örn., “Evliliğinizin şimdiki durumu konusunda ne kadar eminsiniz?”) olmak üzere üç ayrı boyuttan ve toplam 12 maddeden oluştuğu belirtilmiştir .

Ölçeğin özgün formunda, alt boyutların iç tutarlılık (cronbach alfa) katsayıları sırasıyla, .84, .90 ve .85’dir. Maddeler 6’lı Likert tipi bir derece üzerinden puanlanmaktadır ve “1” *hiç emin değilim* ve “6” *tamamen eminim* anlamına gelmektedir. İlişkisel belirsizlik ölçümlerini hesaplamak için tüm maddelere

verilen yanıtlar ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan ilişkide algılanan belirsizliğin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması bu çalışmada yapılmıştır.

Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ): Tezer (1986) tarafından evli çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyumun düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan Evlilik Yaşam Ölçeği, mevcut çalışmada Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin yakınsak geçerliliğini (convergent validity) incelemek amacıyla kullanılmıştır. Toplam 10 maddeden oluşan ölçek (örn., “Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.”), 5’li likert tipidir (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum). Ölçekte üç madde (2., 4. ve 5. maddeler) ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, evli çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyumun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin özgün formunda iç tutarlılık katsayısı .91’dir. Mevcut çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ): Belirsiz durumlar karşısında gösterilen duygusal ve davranışsal tepkileri ölçmek amacıyla Carleton ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği mevcut çalışmada Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin iraksak geçerliliğini (divergent validity) incelemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek iki alt boyut (ileriye yönelik kaygı, engelleyici kaygı) ve 12 maddeden oluşmaktadır (örn., “Beklenmedik olaylar çok canımı sıkar.”). Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sarı ve Dağ (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda iç tutarlılık katsayısı .88’dir. Mevcut çalışmada ise iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek hem her bir alt boyuttan ayrı ayrı puan alınarak hem de toplam puan alınarak değerlendirilebilmektedir. Mevcut çalışmada ise ölçekten toplam puan alınması tercih edilmiş ve bu şekilde analizlere dahil edilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan, belirsizliğe karşı yüksek düzeyde tahammülsüzlük deneyimlendiğine işaret etmektedir.

İşlem

Ölçek uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu’ndan onay alındıktan sonra, ölçekler katılımcılara internet üzerinden çevrim-içi olarak uygulanmıştır. Çalışmaya internet üzerinden katılan bireyler çalışma ölçeklerine bir link aracılığı ile ulaşmışlardır. Tüm katılımcılara ölçek formunun ilk sayfasında ölçeğin amacına yönelik bilgi verilmiştir. Ölçek formunda sırası ile Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği yer almaktadır. Tüm katılımcılar ölçekleri aynı sırada yanıtlamışlardır. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışması için ölçeğin geliştiricisi Prof. Dr. Leanne Knobloch’dan gerekli izin alınmıştır. Sözü geçen ölçeğin maddeleri öncelikle araştırmacı tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Ardından, ölçeklerin çevirisi her iki dile hâkim 5 sosyal psikolog ve 2 profesörden oluşan toplam 7 kişilik bir ekip tarafından gramer kurallarına uygunluk, dil ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan gelen düzeltmelerden sonra ölçeğe araştırmacı tarafından son hali verilmiştir. Ardından, çevrimiçi ölçek bataryası kullanılarak araştırmacı tarafından veri toplama aşamasına geçilmiştir. Çevrimiçi veri toplamada surveey.com çevrimiçi araştırma sistemi altyapısı kullanılmıştır. Uygulamadan önce yazılı olarak araştırmaya dair bilgiler verilmiş ve tüm katılımcılardan onam alınmıştır. Katılımcılara diledikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri, araştırmadan çekilmenin bir yaptırımı olmayacağı, alınan bilgilerin yalnızca araştırma amaçlı kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı bilgisi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Bulgular

EİBÖ'nün Yapı Geçerliği-Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

İstatistiksel olarak ölçek uyarlama çalışmalarında açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA)'nin farklı örneklerde yapılması önerildiğinden (bkz., Tabachnick ve Fidell, 2001) 353 katılımcıdan oluşan örneklem, rastgele ikiye bölünerek verilerin yarısına AFA ($N = 176$), diğer yarısına ise DFA ($N = 177$) uygulanmıştır. Çalışmanın amacı olan EİBÖ'nün yapısını ortaya koyabilmek amacıyla ilk olarak açımlayıcı faktör analizi yürütülmüştür. Çok değişkenli normallik varsayımı için Bartlett Küresellik Testi kullanılmış ve sonucu anlamlı çıkmıştır ($X^2 = 2482.94$, $df = 66$, $p < .001$). Bu da çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığına işaret etmektedir. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğu ise “Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)” testi aracılığıyla test edilmiştir. Test sonucunda KMO değeri 0.92 olarak bulunmuştur. Alanyazında 0.90 üstü KMO değerleri “mükemmel” olarak kabul edildiği için (Çokluk ve ark., 2012), verinin faktörleştirmeye uygun olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda verilerin analizi için ‘temel bileşenler analizi’ seçilmiş ve döndürme yöntemi olarak ‘direct oblimin’ tercih edilmiştir. İlk aşamada, temel bileşenler analizi sonuçlarına bakıldığında özdeğeri 1'in üzerinde olan 1 faktör olduğu görülmüştür. Ölçeğin özgün formu üç alt boyuttan oluştuğundan, ölçek üç faktöre zorlanmış; ancak yine de tüm maddeler tek faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin faktör sayısına karar vermek için özdeğerlerin yanında özdeğerlerin grafik dağılımı (scree plot) da incelenmiştir.

Öte yandan, uygun faktör sayısı hakkında güvenilir bilgiler veren yöntemlerden birisi olan “paralel analizi” (Horn, 1965) yürütülmüştür. Bu çalışmada Monte Carlo'nun oluşturduğu sentaks kullanılarak paralel analizi yürütülmüş ve paralel analizi sonuçları da tek faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Gerçek veri setindeki öz değer 8.68 iken; rastgele veri setindeki öz değer 1.45'dir). Tek faktör ölçeğe ait varyansın toplam %72.35'ini açıklamaktadır. Her bir faktör içerisine giren maddeler, faktörlerin açıkladıkları varyans, öz değerleri ve iç tutarlılık katsayıları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2
Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin Faktör Yapısı

Maddeler	İlişkisel Belirsizlik
10.Evliliğinizin şimdiki durumu konusunda ne kadar eminsiniz?	.93
11.Evliliğinizin netliği konusunda ne kadar eminsiniz?	.90
4. Evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleriniz konusunda ne kadar eminsiniz?	.90
12.Evliliğinizin geleceği konusunda ne kadar eminsiniz?	.89
6.Eşinizin evliliğinizle ilgili görüşleri konusunda ne kadar eminsiniz?	.88
5.Eşinizin evliliğiniz konusunda ne (nasıl) hissettiğinden ne kadar eminsiniz?	.88
8.Eşinizin evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleri konusunda ne kadar eminsiniz?	.88
7.Eşiniz için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	.85
1.Evliliğiniz hakkında hissettiklerinizden ne kadar eminsiniz?	.80
3.Sizin için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	.76
9.Eşinizin yanında nasıl davranabileceğiniz ya da nasıl davranamayacağınız konusunda ne kadar eminsiniz?	.76
2.Evliliğinizle ilgili görüşlerinizden ne kadar eminsiniz?	.75

Özdeğer	8.68
Açıklanan varyans	72.35
İç tutarlılık katsayısı	.96

Tablo 2’de görüldüğü gibi, bütün maddelerin faktör yükleri .75 ile.93 arasında değişmektedir. Tek faktörlü yapı ölçeğe ait varyansın %72.35’ini açıklamaktadır. Kısacası, açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre 12 maddelik tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin adı Türkçeye “Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (EİBÖ)” olarak çevrilmiştir.

EİBÖ’nün Yapı Geçerliği-Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü modeli doğrulamak için, hatırlanacağı gibi, 353 katılımcıdan oluşan örneklem rastgele ikiye bölünerek verilerin yarısına doğrulamalı faktör analizi ($N = 177$) uygulanmıştır. DFA sonucunda, önerilen modelin veriye ne oranda uyum gösterdiğini belirlemek amacıyla χ^2 (Ki-kare), χ^2/sd , GFI (Goodness of Fit Index- Uyum İyiliği İndeksi), AGFI (Adjustment Goodness of Fit Index- Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi), CFI (Comparative Fit Index- Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) ve RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation- Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) gibi uyum indeksleri kullanılmıştır.

Test edilen model için DFA sonuçları incelendiğinde, tek faktörlü yapı için $\chi^2 (54, N = 177) = 454.45$, $p < .01$ olarak bulunmuştur. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde, büyük ve istatistiksel olarak anlamlı çıktığı yani modelin veri ile uyumlu çıkmadığı görülmektedir. Diğer uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerleri (sırasıyla, .64, .83, .48) iyi uyuma işaret etmezken; RMSEA değerinin de (.21) kabul edilebilir uyuma işaret etmediği görülmektedir. χ^2/sd oranı 8.42 olarak bulunmuştur ve bu oran, model ile veri arasında kabul edilebilir derecede uyum olmadığına işaret etmektedir. CFI değeri (.84) ise önerilen modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olmadığını göstermektedir.

Tek faktörlü modelin uyum indeksleri yeterli düzeyde olmadığı için, ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi 3 faktörlü model test edilmiştir. Test edilen model için doğrulamalı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, 3 faktörlü model için $\chi^2 (51, N = 177) = 174.03$, $p < .01$ olarak bulunmuştur. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde, büyük ve istatistiksel olarak anlamlı çıktığı yani modelin veri ile uyumlu çıkmadığı görülmektedir. Benzer şekilde diğer uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerleri (sırasıyla, .87, .93, .80) iyi uyuma işaret etmezken; RMSEA değerinin de (.12) kabul edilebilir uyuma işaret etmediği görülmektedir. χ^2/sd oranı 3.41 olarak bulunmuştur ve bu oran, model ile veri arasında kabul edilebilir derecede uyum olduğunu göstermektedir. CFI değeri (.84) ise önerilen modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olmadığına işaret etmektedir.

Modelin veri ile uyumunu iyileştirmek için modifikasyon endeksinde yer alan maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesine ilişkin öneriler değerlendirilmiştir. Modifikasyon endeksinde, ilk olarak “benliğe yönelik belirsizlik” gizil değişkeninde yer alan 1. madde ve 2. madde hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu iki madde aynı faktör altında yer aldıkları için bu maddelerin hata varyansları ilişkilendirilmiştir. İki model ki-kare fark testi ile karşılaştırılmış (Tabachnick ve Fidell, 2001) ve yapılan ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veri ile uyumunun, ilk modele göre, daha iyi olduğu görülmüştür [$\chi^2_{fark}(1), (N = 177) = 130.60, p < .01$]. Modifikasyon endeksinde ikinci olarak “ilişkiye yönelik belirsizlik” değişkeninde yer alan 9. madde ve 10. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veriye uyumunda, bir önceki modelle karşılaştırıldığında, anlamlı bir iyileşme olmuştur [$\chi^2_{fark}(1), (N = 177) = 113.2, p < .01$]. Üçüncü olarak “benliğe yönelik belirsizlik” değişkeninde yer alan 2. madde ve 3. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir.

Bu ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veriye uyumunun bir önceki modele göre daha iyi olduğu görülmüştür [$\chi^2_{\text{fark}}(1)$, ($N = 17$) = 97.30, $p < .01$]. Sonuç olarak modifikasyon endeksinde aynı gizil değişkende yer alan maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiş ve bu ilişkilendirmeler modele teker teker eklenmiştir. Yapılan her bir ilişkilendirme modelin veri ile uyumunu daha iyi hale getirmiştir. Bu modellerin uyum indeksleri Tablo 3'te karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 3
Uyum İndeksi Değerleri

Model	χ^2	Sd	χ^2/sd	GFI	AGFI/NFI	CFI	RMSEA
Tek faktörlü model	454.45	54	6.81	.64	.48/.83	.84	.21
3 faktörlü model	174.03	51	3.41	.87	.80/.93	.95	.12
1. model	130.60	50	2.61	.89	.83/.95	.97	.10
2. model	113.27	49	2.31	.90	.85/.96	.98	.09
3. model	97.30	48	2.03	.92	.86/.96	.98	.08

Tablo 3'te verilen üç faktörlü modelin uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerlerinin (sırasıyla, .92, .96 ve .86) kabul edilebilir uyuma işaret ederken RMSEA değerinin de (.08) kabul edilebilir uyuma işaret ettiği görülmektedir. Öte yandan, χ^2/sd oranı 2.03 olarak hesaplanmıştır. Bu oran verinin modele uyumlu olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, CFI değeri (.98) modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

EİBÖ'nün Yakınsak ve İraksak Geçerliliğine İlişkin Bulgular

EİBÖ'nün yakınsak ve ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla EİBÖ'nün alt boyutları ile Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı ve Dağ, 2009) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yakınsak geçerlilik, yeni geliştirilen bir ölçüm aracı ile kuramsal olarak ilişkili olduğu bilinen bir ölçüm aracı arasında yüksek korelasyon elde edilmesiyle sağlanırken; ıraksak geçerlilik benzer ancak farklı kavramları ölçen ölçeklerin aralarında düşük korelasyon olmasıyla elde edilmektedir (Souza ve ark., 2017). Korelasyon analizi bulgularına göre, ilk olarak, EİBÖ'nün alt boyutlarının (benliğe yönelik belirsizlik, eşe yönelik belirsizlik, ilişkiye yönelik belirsizlik) Evlilik Yaşam Ölçeği toplam puanı ile arasındaki ilişkilerin negatif yönde ve yüksek (sırasıyla, $r = -.72$, $p < .01$; $r = -.72$, $p < .01$; $r = -.75$, $p < .01$) olduğu tespit edilmiştir. Bulgular beklenen yönde ve EİBÖ'nün yakınsak geçerliliğini destekler niteliktedir. Öte yandan, EİBÖ'nün alt boyutlarının (benliğe yönelik belirsizlik, eşe yönelik belirsizlik, ilişkiye yönelik belirsizlik) Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği toplam puanı ile arasındaki ilişkilerin pozitif yönde ve düşük (sırasıyla, $r = .12$, $p < .05$; $r = .19$, $p < .05$; $r = .16$, $p < .05$) olduğu görülmektedir. Bu bulgular beklentilerle tutarlıdır. Diğer bir deyişle, EİBÖ'nün ıraksak geçerliliği de desteklenmektedir.

EİBÖ'nün Güvenirliğine İlişkin Bulgular

EİBÖ'nün güvenirliliğini test etmek için iç tutarlık katsayısı (cronbach alfa), iki yarım güvenilirlik katsayıları ve test-tekrar test katsayıları hesaplanmıştır. EİBÖ'nün iç tutarlık katsayıları ölçeğin bütünü için .96, "benliğe yönelik belirsizlik" alt boyutu için .91, "eşe yönelik belirsizlik" alt boyutu için .95, "ilişkiye yönelik belirsizlik" alt boyutu için .92'dir. Ölçeğin iki yarım güvenirliliğine ait korelasyon katsayısı ise .95 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test katsayısını hesaplamak için 353 katılımcının yalnızca 32'sine (26 kadın, 6 erkek) 4 hafta sonra tekrardan ulaşılabilmektedir. Bu sayı test-tekrar test için oldukça düşük bir sayıdır. Ancak katılımcılara mail yoluyla ulaşılmaya çalışılsa da ancak 32 kişiden dönüş sağlanabilmektedir.

Test-tekrar test katsayısı için 0.70 yeterli kabul edilmektedir (Souza ve ark., 2017). Ölçeğin bütünü için test-tekrar test katsayısı .72 “benliğe yönelik belirsizlik” alt boyutu için .74, “eşe yönelik belirsizlik” alt boyutu için .64 ve “ilişkiye yönelik belirsizlik” alt boyutu için ise .48 olarak hesaplanmıştır

Tartışma

Bu çalışmada, özgün formu ABD’de Knobloch (2008) tarafından evli çiftlerin deneyimledikleri belirsizlikleri ölçümlemek amacıyla geliştirilmiş olan Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği’nin faktör yapısı, yapı geçerliği, yakınsak ve ıraksak geçerliği ve güvenirlik analizlerinin gerçekleştirilerek Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikli olarak, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için “Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)” ve “Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)” yürütülmüştür. Ölçeğin AFA ve DFA’sı, istatistiksel olarak uygun görülen şekilde iki farklı örnekleme test edilmiştir. İlk olarak, EİBÖ için yürütülen AFA sonuçları tüm ölçek maddelerinin faktör yükünün yüksek katsayılarla tek boyuta yüklendiğine işaret etmiştir. Diğer bir deyişle, ölçeğin özgün formunda, ölçek maddeleri Knobloch’un (2008) “benliğe yönelik belirsizlik”, “partnere yönelik belirsizlik” ve “ilişkiye yönelik belirsizlik” olarak adlandırdığı üç boyut altında toplanırken, Türkçe formunda tüm maddeler tek bir faktör altında toplanmıştır. Bu bulgular, ölçeğin Türkçe formundaki faktör yapısının oldukça basit ve yalın olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum ayrıca kültürel bağlamla da açıklanabilir: Şöyle ki, bireycilik eğilimine sahip kültürlerde kişisel özerkliğe ve kendini gerçekleştirmeye önem verilirken (İmamoğlu ve ark., 2011) toplulukçuluk eğilimine sahip kültürlerde gruba uyma ve diğeri-odaklı yaşamak önemlidir (İmamoğlu, 1998; Schwartz, 1990). Benzer olarak, bireyci kültürlerde özerk, toplulukçu kültürlerde ise ilişkisel benlik yapıları daha çok gözlenmektedir (bkz., Chang, 2013). Türk kültürünün de ağırlıklı olarak toplulukçu eğilimler gösterdiği (İmamoğlu ve İmamoğlu, 1992) göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmadaki evli katılımcılar kendilerini evliliklerinden ya da eşlerinden bağımsız olarak değerlendirmiyor olabilirler. Bir başka deyişle, evlilerin benlik algıları partner ve ilişki algıları ile daha bütünleşik olabilir. Ancak, bu farklılığın kültürel bağlamın dışında ölçeğin çeviri sürecinden de etkilenmiş olabileceği göz ardı edilmemelidir. Tüm bunlar da EİBÖ’nün üç alt boyutuna (benliğe yönelik belirsizlik, eşe yönelik belirsizlik ve ilişkiye yönelik belirsizlik) ait maddelerin açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktör altında toplanmasına yol açmış olabilir. EİBÖ’nün maddelerine AFA uygulanmasının ardından elde edilen tek faktörlü yapıyı doğrulamak amacıyla DFA yürütülmüştür. Ancak verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen değerler doğrultusunda, uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde değerlere işaret etmediği tespit edildiğinden, ölçeğin özgün formunda olduğu gibi üç faktör üzerinde DFA tekrarlanmıştır. Modifikasyon indeksinin önerileri doğrultusunda ilişkili maddeler arasında üç hata ilişkilendirmesi yapılmış ve EİBÖ’nün “ χ^2/sd ” oranının mükemmel düzeyde olduğu görülmüştür. Sümer’e (2000) göre, modifikasyon indekslerinin kullanılmasında çok dikkatli olunmalıdır. Bu indekslerin tek başına modelin uyum indekslerini arttırmak için bir rehber olarak kullanıldığı durumlar, YEM’in temel mantığına aykırıdır. Modifikasyon indeksleri temelinde yapılacak olan her türlü modifikasyon mutlaka kuramsal bir gerekçeye ya da kabul edilebilir bir kavramsal mantığa dayanmalıdır. Bu bilgiler göz önünde bulundurularak, yalnızca aynı alt boyutta yer alan ve anlam olarak da birbirine yakın olan maddeler arasında modifikasyon yapılmasına dikkat edilmiştir. Böylece ölçeğin kuramsal temeline sadık kalınmıştır. Bu nedenle, bu modifikasyonların, ölçeğin faktör yapısını olumsuz etkilemediği düşünülmektedir. Sonuç olarak, modifikasyonlar sonucunda RMSEA, CFI, NFI ve GFI gibi uyum indekslerinin de kabul edilebilir düzeyde olduğu ortaya konmuştur. Ek olarak, güvenirlik analizi sonuçları ölçeğin üç alt boyutunun da iç tutarlılık, iki yarım güvenirlik ve test-tekrar test katsayılarının yeterli düzeyde ve yüksek olduğuna işaret etmiştir. Dolayısıyla, ölçeğin özgün formundaki faktör yapısı da göz önünde bulundurularak 3 faktörlü olarak kabul

edilmesi uygun bulunmuştur. Ancak, gelecek çalışmalarda ölçeğin faktör yapısının farklı örneklemeler üzerinde tekrar incelenmesi ve özellikle açımlayıcı faktör analizinin tekrarlanması önerilmektedir.

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeğinin yapı geçerliği ve güvenilirliğinin yanı sıra kuramsal olarak bağlantılı olması beklenen diğer değişkenlerle ilişkisine bakılarak yakınsak ve ıraksak geçerliği de test edilmiştir. Daha önce bahsedildiği gibi, yakınsak geçerlilik, yeni geliştirilen bir ölçüm aracı ile kuramsal olarak ilişkili olduğu bilinen ölçüm araçları arasında anlamlı ve yüksek korelasyon olmasıyla sağlanırken; ıraksak geçerlilik benzer ancak farklı kavramları ölçen ölçeklerin aralarında düşük korelasyon olmasıyla elde edilmektedir (Souza ve ark., 2017). Evlilikte ilişkisel belirsizlik ile ilişkili olduğu bilinen değişkenler, bu çalışmada da beklendiği yönde ve düzeyde ilişkili bulunmuştur. Örneğin, geçmiş çalışmalarda olduğu gibi (örn., Knobloch, 2008; Knobloch ve Knobloch-fedders, 2010; Knobloch ve Theiss, 2011a) bu çalışmada da evlilikte ilişkisel belirsizliğin tüm boyutları ve evlilik doyumu arasında negatif yönde ve yüksek düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, evli bireylerin yaşadıkları benliğe, eşe ve evliliklerine yönelik belirsizlikler arttıkça, bu bireylerin evliliklerinden aldıkları doyumun azaldığı söylenebilir. Sonuç olarak, bu bulgu alanyazınla tutarlı olmakla birlikte EİBÖ'nün yakınsak geçerliğini destekler niteliktedir. Öte yandan, EİBÖ'nün ıraksak geçerliğini incelemek amacıyla Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği kullanılmış ve evlilikte ilişkisel belirsizliğin tüm alt boyutlarının belirsizliğe tahammülsüzlük ile düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle, evli bireylerin benliğe, eşe ve evliliklerine yönelik yaşadıkları belirsizlikler arttıkça belirsiz durumlara karşı tahammülsüzlükleri de düşük oranda artmaktadır. Bu bulgu, EİBÖ'nün Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'ne benzer ancak ondan farklı bir kavramı ölçtüğünü göstererek EİBÖ'nün ıraksak geçerliğini desteklemiştir.

EİBÖ'nün psikometrik özelliklerinin sınındığı mevcut çalışmanın sınırlılıkları da mevcuttur. İlk olarak, ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin yalnızca 32 kişiyle gerçekleştirilmiş olması bir sınırlılıktır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda, test-tekrar test güvenilirliğinin çok daha fazla sayıdan oluşan bir örneklemle gerçekleştirilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, araştırma örnekleminde kadın katılımcıların sayısı çoğunlukta olduğu için cinsiyet dağılımı dengeli değildir. Sonraki çalışmaların cinsiyet dağılımını göz önünde bulundurmaları önerilmektedir. Diğer yandan, örneklem homojen bir yapıya sahiptir ve katılımcılar, sosyal medya ve çevrimiçi araçları etkin olarak kullanan ve eğitim seviyesi oldukça yüksek bireylerden oluşmaktadır. Bu durum, ölçeğin daha çeşitli örneklemeler üzerinde test edilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan, bu çalışmanın verileri çevrimiçi ortamda toplandığı için katılımcıların çoğu sosyal medya ve teknolojik aletleri kullanabilen eğitim düzeyi oldukça yüksek bireylerden oluşmaktadır. Bu durum, çalışma bulgularının genellenebilirliğini engellemektedir. Bu nedenle, gelecek çalışmalara her eğitim seviyesinden bireyin dahil edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada bireylerin sosyodemografik özellikleri ve deneyimledikleri ilişkisel belirsizlikler arasındaki ilişkilere bakılmamıştır. Evli çiftlerin genelde ailenin ekonomik durumu, çocuk, ev işleri, sağlık durumu gibi konularda belirsizlikler yaşadıkları bilindiğinden gelecekte yapılacak çalışmalarda çocuk sayısı, meslek, ailenin sosyoekonomik durumu, bireylerin mesleği gibi sosyodemografik özelliklerin de dikkate alınması yararlı olacaktır.

Bu sınırlılıklarla birlikte, mevcut araştırmanın bulguları EİBÖ'nün Türkçe formunun yeterli düzeyde geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında evli çiftlerin evliliklerine yönelik deneyimledikleri belirsizlikleri inceleyebilmek için 12 madde ve üç alt boyuttan oluşan bir ölçme aracı alana kazandırılmıştır. Alan yazına yapılan bu katkıyla beraber evliliklerde yaşanan belirsizlikleri ele alan çalışmaların sayısının artması beklenmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın bulguları ve sınırlılıkları göz önünde bulundurularak evli çiftlerin eşleriyle olan ilişkilerinde deneyimledikleri

belirsizliklerin farklı yöntemlerle de ölçülmesinin ve alanda kullanılacak yeni ölçeklerin geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Afifi, W. A. ve Burgoon, J. K. (1998). "We never talk about that": A comparison of cross-sex friendships and dating relationships on uncertainty and topic avoidance. *Personal Relationships*, 5(3), 255-272.
- Afifi, W. A. ve Metts, S. (1998). Characteristics and consequences of expectation violations in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 365-393.
- Afifi, W. A. ve Reichert, T. (1996). Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 9(2), 93-103. Afifi, W. A. ve Weiner, J. L. (2004). Toward the theory of motivated information management. *Communication Theory*, 14, 167-190.
- Afifi, W. A. ve Weiner, J. L. (2004). Toward the theory of motivated information management. *Communication Theory*, 14, 167-190.
- Baxter, L. A. ve Montgomery, B. M. (1996). *Relating: Dialogues and dialectics*. New York, NY: Guilford.
- Berger, C. R. ve Calabrese, R. J. (1975). Some exploration in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of communication. *Human Communication Research*, 1, 99-112.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Brashers, D. E. (2001). Communication and uncertainty management. *Journal of Communication*, 51, 477-497.
- Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29-50.
- Buhr, K. ve Dugas, M.J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the english version. *Behaviour Research and Therapy*, 40, 931-945.
- Carleton, R. N., Norton, M. P. J. ve Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of anxiety disorders*, 21(1), 105-117.
- Chang, E. C. (2013). Perfectionism and loneliness as predictors of depressive and anxious symptoms in Asian and European Americans: Do Self-construal schemas also matter? *Cognitive Therapy and Research*, 37(6), 1179-1188.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dobrowolska, M., Groyecka-Bernard, A., Sorokowski, P., Randall, A. K., Hilpert, P., Ahmadi, K., ... & Sorokowska, A. (2020). Global perspective on marital satisfaction. *Sustainability*, 12(21), 8817.
- Dugas, M. J., Hedayati, M., Karavidas, A., Buhr, K., Francis, K. ve Phillips, N. A. (2005). Intolerance of uncertainty and information processing: Evidence of biased recall and interpretations. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 57-70.
- Fışıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214.
- Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E. ve Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 564-574.

- Harma, M. ve Sümer, N. (2016). Are avoidant wives and anxious husbands unhappy in collectivist context? Dyadic associations in established marriages. *Journal of Family Studies*, 22(1), 63-79.
- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30(2), 179-185.
- Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E. ve George, L. J. (2001). The connubial crucible: newlywed years as predictors of marital delight, distress, and divorce. *Journal of personality and social psychology*, 80(2), 237.
- Imai, T., Taniguchi, E. ve Umemura, T. (2021). Relational uncertainty and relationship satisfaction in a romantic relationship: Self-disclosure as a moderator and a mediator. *Current Psychology*, 1-13.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.
- İmamoğlu, E. O., Günaydın, G. ve Selçuk, E. (2011). Özgün benliğin yordayıcıları olarak endişe ve ilişkililik: Cinsiyetin ve kültürel yönelimlerin ötesinde. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 27-48.
- İmamoğlu, E. O. ve İmamoğlu, V. (1992). Life situations and attitudes of the Turkish elderly toward institutional living within a cross-cultural perspective. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 47(2), 102-108.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Kasapoğlu, F. ve Yabanigül, A. (2018). Marital satisfaction and life satisfaction: The mediating effect of spirituality. *Spiritual Psychology and Counseling*, 3(2), 177-195.
- Knobloch, L. K. (2007). Perceptions of turmoil within courtship: Associations with intimacy, relational uncertainty, and interference from partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(3), 363-384.
- Knobloch, L. K. (2008). The content of relational uncertainty within marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(3), 467-495.
- Knobloch, L. K. ve Carpenter-Theune, K. E. (2004). Topic avoidance in developing romantic relationships: Associations with intimacy and relational uncertainty. *Communication Research*, 31(2), 173-205.
- Knobloch, L. K., Ebata, A. T., McGlaughlin, P. C. ve Theiss, J. A. (2013). Generalized anxiety and relational uncertainty as predictors of topic avoidance during reintegration following military deployment. *Communication Monographs*, 80(4), 452-477.
- Knobloch, L. K. ve Knobloch-Fedders, L. M. (2010). The role of relational uncertainty in depressive symptoms and relationship quality: An actor—partner interdependence model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(1), 137-159.
- Knobloch, L. K., Miller, L. E., Bond, B. J. ve Mannone, S. E. (2007). Relational uncertainty and message processing in marriage. *Communication Monographs*, 74(2), 154-180.
- Knobloch, L. K. ve Solomon, D. H. (1999). Measuring the sources and content of relational uncertainty. *Communication Studies*, 50(4), 261-278.
- Knobloch, L. K., Solomon, D. H. ve Cruz, M. G. (2001). The role of relationship development and attachment in the experience of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 8(2), 205-224.
- Knobloch, L. K. ve Theiss, J. A. (2010). An actor-partner interdependence model of relational turbulence: Cognitions and emotions. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27, 595–619.
- Knobloch, L. K. ve Theiss, J. A. (2011a). Depressive symptoms and mechanisms of relational turbulence as predictors of relationship satisfaction among returning service members. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 470.

- Lucas, T., Parkhill, M., Wendorf, C. A., Imamoğlu, E. O., Weisfeld, C., Weisfeld, G. ve Shen, J. (2008). Cultural and evolutionary components of marital satisfaction: A multidimensional assessment of measurement invariance. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39, 109-123.
- Margelisch, K., Schneewind, K. A., Violette, J. ve Perrig-Chiello, P. (2017). Marital stability, satisfaction and well-being in old age: variability and continuity in long-term continuously married older persons. *Aging & mental health*, 21(4), 389-398.
- Miczo, N. ve Averbeck, J. M. (2020). Perceived partner humor use and relationship satisfaction in romantic pairs: The mediating role of relational uncertainty. *Humor*, 33(4), 513-534.
- Miczo, N. ve Averbeck, J. M. (2020). Perceived partner humor use and relationship satisfaction in romantic pairs: The mediating role of relational uncertainty. *Humor*, 33(4), 513-534.
- Sari, S. ve Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 270.
- Schwartz, S. H. (1990). Individualism–collectivism: Critique and proposed refinements. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 21, 139–157.
- Solomon, D. H. ve Knobloch, L. K. (2004). A model of relational turbulence: The role of intimacy, relational uncertainty, and interference from partners in appraisals of irritations. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 795–816.
- Solomon, D. H., Knobloch, L. K., Theiss, J. A. ve McLaren, R. M. (2016). Relational turbulence theory: Explaining variation in subjective experiences and communication within romantic relationships. *Human Communication Research*, 42(4), 507-532.
- Solomon, D. H., Weber, K. M. ve Steuber, K. R. (2010). Turbulence in relational transitions. In S. R. Wilson & S. W. Smith (Eds.), *New directions in interpersonal communication research* (pp. 115–134). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Souza, A. C. D., Alexandre, N. M. C. ve Guirardello, E. D. B. (2017). Psychometric properties in instruments evaluation of reliability and validity. *Epidemiologia e Serviços de Saúde*, 26, 649-659.
- Sunnafrank, M. (1986). Predicted outcome value during initial interactions: A reformulation of uncertainty reduction theory. *Human Communication Research*, 13, 3–33.
- Sunnafrank, M. (1988). Predicted outcome value in initial interactions. *Communication Research Reports*, 5, 169–172.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. Baskı). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşam ölçeği. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(7), 1-7.
- Theiss, J. A. (2011). Modeling dyadic effects in the associations between relational uncertainty, sexual communication, and sexual satisfaction for husbands and wives. *Communication Research*, 38(4), 565-584.
- Theiss, J. A. (2017). *The experience and expression of uncertainty in close relationships*. Cambridge University Press.
- Theiss, J. A. ve Nagy, M. E. (2010). Actor-partner effects in the associations between relationship characteristics and reactions to marital sexual intimacy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27, 1089–1109.
- Theiss, J. A. ve Nagy, M. E. (2013). A relational turbulence model of partner responsiveness and relationship talk across cultures. *Western Journal of Communication*, 77(2), 186.

- Theiss, J. A., Knobloch, L. K., Checton, M. G. ve Magsamen-Conrad, K. (2009). Relationship characteristics associated with the experience of hurt in romantic relationships: A test of the relational turbulence model. *Human Communication Research*, 35, 588–615. 209.
- Theiss, J. A. ve Solomon, D. H. (2006a). Coupling longitudinal data and hierarchical linear modeling to examine the antecedents and consequences of jealousy experiences in romantic relationships: A test of the relational turbulence model. *Human Communication Research*, 32, 469–503.
- Turner, L. H. (1990). The relationship between communication and marital uncertainty: Is “her” marriage different from “his” marriage? *Women’s Studies in Communication*, 13, 57–83.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma stilleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler, *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61- 68.
- Worley, T. R. ve Shelton, M. R. (2020). Work–family conflict, relational turbulence mechanisms, conflict tactics and marital satisfaction. *Journal of Applied Communication Research*, 48(2), 248-269.
- Young, V., Curran, M. ve Totenhagen, C. (2013). A daily diary study: Working to change the relationship and relational uncertainty in understanding positive relationship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(1), 132-148.